

Różnorodność biologiczna – zróżnicowanie żywych organizmów wraz z całą zmiennością na poziomie genów, gatunków i zamieszkiwanych przez nie ekosystemów; rozpatrywane w skali całej kuli ziemskiej lub niższych jednostek biogeograficznych (np. państw florystycznych, krain zoogeograficznych).

Definicja różnorodności biologicznej

Różnorodność biologiczna oznacza zróżnicowanie wszystkich organizmów żyjących na Ziemi, będących nieodłączną częścią zamieszkiwanych przez siebie ekosystemów (lądowych, morskich lub słodkowodnych) oraz zespołów ekologicznych. Różnorodność biologiczna obejmuje różnorodność w obrębie danego gatunku, różnorodność gatunków w określonym siedlisku oraz różnorodność na poziomie ekosystemów

Składowe różnorodności biologicznej

Różnorodność biologiczna obejmuje:

- różnorodność w obrębie danego gatunku (różnorodność genetyczna, wewnątrzgatunkowa) – zmienność puli genowej w obrębie danego gatunku lub populacji; gatunki cechujące się bogatszą pulą genową tworzących je populacji wykazują większą zdolność do przystosowania się i przetrwania w zmiennych warunkach środowiskowych;
- różnorodność gatunków w określonym siedlisku (różnorodność gatunkowa, międzygatunkowa) – liczba gatunków obecnym w danym siedlisku lub zespole ekologicznym; najistotniejszy element różnorodności biologicznej;
- różnorodność na poziomie ekosystemów (różnorodność ekosystemowa) – zróżnicowania siedlisk (środowisk) oraz zespołów ekologicznych zamieszkiwanych przez organizmy żywe, które powiązane są ze sobą systemem wzajemnych zależności.

Różnorodność gatunkowa

Różnorodność gatunkowa, czyli liczba gatunków żyjących w danym siedlisku lub zespole ekologicznym, jest najważniejszą składową różnorodności biologicznej. Występowanie i liczebność gatunków zależy głównie od czynników ekologicznych panujących w danym środowisku (abiotycznych i biotycznych).

Obecnie różnorodność gatunkowa obejmuje liczbę gatunków obecnych w

środowisku, z uwzględnieniem ich liczebności oraz innych czynników mających wpływ na strukturę populacji tych gatunków (zmiennych populacyjnych).

Różnorodność biologiczna na Ziemi

Obszary kuli ziemskiej różnią się znacznie pod względem różnorodności biologicznej; wpływa na to szereg czynników, takich jak m.in. temperatura, ilość opadów, wysokość nad poziomem morza, rodzaj gleby, rzeźba terenu a także obecność organizmów żywych.

Różnorodność biologiczna jest największa na obszarach położonych w pobliżu równika, na co duży wpływ ma ciepły, wilgotny i stabilny klimat a także wysoka produkcja pierwotna roślinności. Wilgotne lasy równikowe dorzecza Amazonki, dorzecza Kongo oraz Archipelagu Malajskiego są środowiskiem życia dla ok. 50% wszystkich gatunków roślin i zwierząt. Dużą różnorodnością cechują się również strefy przejściowe między sąsiadującymi ekosystemami – ekotony (np. przełęcz górskie, wybrzeża mórz).

Różnorodność biologiczna środowisk lądowych jest ok. 25% wyższa w porównaniu z różnorodnością biologiczną mórz i oceanów – związane jest to z większą liczbą dostępnych siedlisk na obszarach lądowych. Obszary morskie o najwyższej różnorodności biologicznej znajdują się przede wszystkim w pasie równikowym wszystkich oceanów – są to głównie rafy koralowe, z którymi związane jest ok. 25% wszystkich morskich gatunków.

Znaczenie i ochrona różnorodności biologicznej

Różnorodność biologiczna jest obecnie jednym z najważniejszych zagadnień ekologii, ochrony przyrody oraz polityki środowiskowej. Używana jest głównie w kontekście szacowania potencjalnych zagrożeń dla środowiska naturalnego, a w szczególności utraty siedlisk, wymierania gatunków oraz zmniejszania się puli genowej w populacjach danych gatunków.

W celu zachowania różnorodności biologicznej wprowadza się systemy ochrony gatunkowej, mającej na celu zachowanie różnorodności na poziomie genetycznym, gatunkowym oraz ekosystemowym. Mogą one

dotyczyć pojedynczych gatunków roślin i zwierząt lub całych ekosystemów, będących ich środowiskiem życia.

Motywy ochrony przyrody

Powody dla których ludzie skłonni są chronić istniejącą przyrodę mogą być bardzo różne. Najbardziej podstawowym jest zapewnienie sobie środków do życia. Motywy takie określa się jako egzystencjalne. Z drugiej strony pojawia się również motywy religijne, kult natury i traktowanie świata przyrody jako bóstwa. Grupy ludzi mogą chronić przyrodę z różnych powodów, co często prowadzi do nieporozumień i wzajemnych zarzutów dotyczących prawidłowości podejmowanych działań.

Motywy egzystencjalne

Za najbardziej podstawowy motyw ochrony przyrody można uznać zapewnienie stałej dostępności pokarmu i surowców do produkcji ubrań lub budowania domów. Większość żywności współcześnie wytwarzana jest w wyniku prowadzenia działalności rolniczej. Motywy egzystencjalne skłaniają więc do ochrony gatunków uprawianych, lecz także wszystkich gatunków uznawanych subiektywnie za pożyteczne. Rolnikom i sadownikom zależy na zachowaniu odpowiedniej liczebności owadów zapylających, jaskółek żywiących się owadami pasożytującymi na zwierzętach, czy bocianów żywiących się gryzoniami wyrządzającymi szkody w uprawach. Ze względu na zaspakajanie podstawowych potrzeb wprowadzono kwoty połowowe dla rybaków. Bez zapewnienia odpowiedniej liczebności ryb i możliwości odtwarzania zasobów mórz ludzkość może stracić jedno ze źródeł pokarmu, a rybacy źródło utrzymania. Budowa domów, produkcja mebli i narzędzi wymagają pozyskania drewna. Potrzeba ta jest powodem ochrony lasów i dbałości o odtwarzanie drzew po ich wyrębie.

Motywy ekonomiczne

Pierwsze zorganizowane działania mające na celu ochronę zasobów przyrody w Polsce podjęte zostały z powodów ekonomicznych i gospodarczych. Władysław Jagiełło, ustanawiając ochronę cisów, chciał zapewnić trwałość dostępu do surowca, z którego wytwarzano łuki i kusze. Z podobnych powodów ochroną były objęte duże zwierzęta. Zakaz polowań lub ograniczenie prawa do polowania zapewniał korzyści królom i książętom. Duże polowania urządzano przed wyprawą wojenną w celu zgromadzenia zapasów. Dlatego ważne było stworzenie ochrony zwierząt łownych w okresie pokoju. Współcześnie kluczowe stało się ograniczenie pozyskiwania zasobów do poziomu zapewniającego ich odtwarzanie. Motywy ekonomiczne są częścią koncepcji zrównoważonego rozwoju. Jeśli ludzie będą pozyskiwać zbyt dużo zasobów przyrody, w przyszłości ich dostępność będzie mniejsza. Prowadzi to do zubożenia społeczeństw.

Motywy estetyczne

Dla wielu ludzi ogromne znaczenie ma możliwość podziwiania piękna przyrody. Ze względów estetycznych ludzie zakładają ogrody ozdobne, troszczą się o rośliny rosnące na parapetach okiennych, hodują zwierzęta domowe, takie jak psy, koty, czy gatunki egzotyczne. W miastach i wsiach istnieją parki, do których wielu ludzi chodzi w wolnym czasie. Podczas wakacji miejscami szczególnie często odwiedzanymi przez turystów stają się obszary dzikiej przyrody. Tatrzański Park Narodowy jest odwiedzany przez tysiące turystów. Motywy estetyczne mogą łączyć się z motywami ekonomicznymi. Wielu mieszkańców polskich gór utrzymuje się dzięki wykonywaniu usług dla turystów. Pokoje w hotelach, z których widać zróżnicowany, naturalny krajobraz mogą być droższe od innych lokali. Krajobraz wpływa także na cenę nieruchomości; wielu ludzi poszukuje naturalnego krajobrazu w celu osiedlenia się. Piękno dostrzegają niemal wszyscy patrząc duże zwierzęta i kwitnące rośliny. Jedynie piękno żab, karaluchów lub pajaków dostrzegają nieliczni.

Motywy etyczne

Stosunek człowieka do organizmów może być traktowany jako miara moralności. Podziw i poszanowanie życia jako zjawiska wyjątkowego powoduje, że niektórzy ludzie rezygnują ze spożywania pokarmów pochodzenia zwierzęcego. Motywy etyczne pojawiają się w wielu religiach, zabijanie zwierząt może wymagać zachowania określonego rytuału. Obywatele wielu państw zdecydowali się na objęcie ochroną zwierząt hodowlanych i zapewnienia im odpowiednich warunków bytowania. Zabijanie zwierząt powinno odbywać się z możliwie największym ograniczeniem cierpienia. Polowania w krajach rozwiniętych mogą być traktowane jako zabijanie dla zabawy i spotykają się z potępieniem działaczy organizacji pozarządowych. Poznawanie zależności istniejących w ekosystemach doprowadziło do zrozumienia potrzeby ochrony przyrody jako całości. Członkowie niektórych ruchów ekologicznych wyznają przekonanie, że cała biosfera tworzy jeden superorganizm o dużej możliwości samoregulacji. W myśl tej koncepcji niszczenie przyrody doprowadzi do zniszczenia człowieka. Nurt ten określany jest jako ekologia głęboka.

Motywy naukowe

Ważnym motywem ochrony przyrody jest również chęć jej dokładnego poznania. W XXI wieku większości gatunków pozostaje nieopisana przez naukowców. Ich liczba może być jedynie szacowana. Dokładnie poznanych zostało zaledwie kilka gatunków. Nawet działanie najlepiej poznanego organizmu ludzkiego wciąż nie jest pewne, a w medycynie stale pojawiają się kolejne odkrycia. Fragmenty przyrody, w których działalność człowieka jest niewidoczna, są przedmiotem intensywnych badań naukowych. Wiele z tych badań prowadzi do rozwiązania ważnych problemów ludzkości. Substancje zawarte w organizmach od tysiącleci wykorzystywane są jako leki. Z rośliny, która chroniona była już w średniowieczu, cisu, udało się w XX wieku wyizolować substancję o nazwie taksyna. Substancja ta pozwala na leczenie nowotworów. Obecnie wytwarzana jest przez bakterie transgeniczne, do których został wprowadzony gen rośliny. Wiele leczniczych substancji wciąż może czekać na odkrycie.

W niektórych naturalnych ekosystemach zostały stworzone uzdrowiska. Mechanizm wpływu środowiska na zdrowie człowieka nie jest w pełni poznany, jednak pozytywne skutki zdrowotne przebywania wśród dzikiej przyrody nie są przez naukowców podważane.

Motywy kulturowe

Przyroda może być chroniona ze względu na wydarzenia historyczne lub legendy związane z danym miejscem. Drzewa lub głazy znajdujące się w takich miejscach otaczane są troską przez kolejne pokolenia. Ich historia jest przekazywana ustnie lub zapisywana. Przewodnicy wycieczek często opowiadają historie lub legendy związane z drzewem, jaskinią, skałą. Forma chronionej przyrody są również zabytkowe parki, aleje drzew, zabytkowe ogrody. Przyroda w tych miejscach jest znacznie zmieniona przez człowieka, lecz historia powiązana z przyrodą tworzą wartościową całość.

Motywy patriotyczne

Przywiązanie do ojczyzny manifestowane, jest jako znajomość jej historii, troska o współobywateli, troska o zabytki kultury oraz troska i znajomość ojczystej przyrody. Obywatele poszczególnych państw z dumą pokazują zachowane dzięki wspólnym wysiłkom kolejnych pokoleń obszary chronione. Powodem do dumy są także ocalone przed zagładą gatunki roślin i zwierząt. Polacy mają szczególne zasługi w ocaleniu i przywróceniu naturze żubra.

ZAGADNIENIA NA EGZAMIN

1. Co to jest biotechnologia
2. Biotechnologia tradycyjna
3. Biotechnologia nowoczesna

4. Fermentacja alkoholowa: przebieg, reakcja, zastosowanie
5. Fermentacja mlekowa: przebieg, reakcja, zastosowanie
6. Narzędzia inżynierii genetycznej: wektory, enzymy restrykcyjne, ligazy.
7. Organizmy GMO i transgeniczne
8. Korzyści i zagrożenia z GMO.
9. Różnorodność biologiczna: definicja, gatunkowa, ekosystemowa, genetyczna
10. Motywy ochrony przyrody